

УДК 811.111(680):[81'367:140.8]
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2023-89-37>

РОЛЬ ПРОСТОРОВОЇ ЛЕКСИКИ У РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КАРТИНИ СВІТУ У ПІВДЕННОАФРИКАНСЬКОМУ ВАРІАНТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Шимянова М. В.

магістр філології,

аспірант кафедри англійської філології та лінгводидактики

Запорізький національний університет

вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна

orcid.org/0000-0003-0685-6486

mary28481@gmail.com

Ключові слова: *теорія когнітивної метафори, орієнтаційна метафора, південноафриканський варіант англійської мови, концептуалізація.*

Стаття актуалізує питання репрезентації мовної картини світу засобами просторової лексики. Загальноприйнятою є думка, що мова є відображенням світосприйняття мовців. Особливості світобачення етносу вербалізуються засобами мови, тому актуальним є дослідження розвитку та становлення різних лексичних груп, зокрема одиниць на позначення простору. На особливу увагу заслуговують одиниці, які утворилися внаслідок встановлення контактів англійської мови з іншими мовами світу.

Матеріал дослідження виокремлено зі словників південноафриканського варіанта англійської мови. Корпус одиниць проаналізовано за допомогою комплексу методів та методик – методу суцільної вибірки та описового методу, методу аналізу словникових дефініцій, компонентного та концептуального аналізу.

Результати дослідження підтвердили, що шар лексики з просторовим значенням зазнав значних змін та розвитку у південноафриканському варіанті англійської мови. Процеси лексико-семантичної адаптації просторової лексики спричинені унікальністю природних та соціальних умов Південно-Африканської Республіки, мовними контактами, особливостями модифікації англійської картини світу. Переосмислення просторових позначень та їх адаптація до системи цінностей жителів Південно-Африканської Республіки сприяли утворенню на їх основі метафоричних лексико-семантичних варіантів. Просторові метафори утворено шляхом переосмислення фізичного і культурного досвіду. Джерелом метафоризації слугують просторові концепти, у яких закодовані уявлення про розташування об'єктів, їх властивості та характеристики. У південноафриканському варіанті англійської мови просторові орієнтири проєктуються на інші непросторові складники картини світу. Перебіг подій у просторі, їх рух та напрямок відображено у різних сферах життя носіїв південноафриканського варіанта англійської мови: соціальній, політичній, культурній тощо. Метафоричне розширення когнітивних образ-схем ('in – out', 'up – down', 'front – back', 'right – left'), утворених на основі асоціацій, дозволяє кодувати абстрактні поняття у термінах фізичного простору. Метафори, утворені на основі просторових понять, виявилися ефективним засобом пізнання, формування та вербалізації концепту.

THE ROLE OF SPATIAL LEXICON OF SOUTH AFRICAN ENGLISH-SPEAKING WORLD VIEW

Shymianova M. V.

*Master of Philological Sciences,
Postgraduate Student at the Department of English Philology
and Linguodidactics
Zaporizhzhia National University
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0003-0685-6486
mary28481@gmail.com*

Key words: *cognitive metaphor theory, orientational metaphor, South African variety of English, conceptualization.*

The article discusses the representation of the linguistic picture of the world by means of spatial vocabulary. It is generally accepted that language is a reflection of the worldview of speakers. Peculiarities of the worldview of the ethnos are verbalized by means of language, therefore the study of the development and formation of various lexical groups, in particular units for space designation, is relevant. Units that were formed as a result of establishing contacts of the English language with other languages of the world deserve special attention. The data were selected from dictionaries of the South African English. The data were analyzed by a set of methods including sampling and componential analysis, semantic analysis of dictionary definitions, comparative and conceptual analysis.

The findings proved that that the vocabulary with spatial meaning has undergone significant changes and development in the South African English. The processes of lexical-semantic adaptation of the spatial vocabulary are caused by the uniqueness of the natural and social conditions of the South African Republic, language contacts, and the peculiarities of the modification of the English-speaking picture of the world. The rethinking of spatial designations and their adaptation to the value system of the inhabitants of the South African Republic contributed to the formation of metaphorical lexical-semantic options based on them. Spatial metaphors are formed by rethinking physical and cultural experience. The source of metaphorization is spatial concepts, which encode ideas about the location of objects, their properties and characteristics. In the South African English, spatial landmarks are projected onto other non-spatial components of the world view. The course of events in space, their movement and direction are reflected in various life spheres of speakers of the South African English: social, political, cultural, etc. Metaphorical expansion of cognitive image schemes ('in – out', 'up – down', 'front – back', 'right – left'), formed on the basis of associations, allows abstract concepts to be coded in terms of physical space. Metaphors formed on the basis of spatial concepts turned out to be an effective means of cognition, formation and verbalization of the concept.

Постановка проблеми. Питання концептуальних та мовних картин світу, їх універсальних та національних властивостей не втрачають актуальності у сучасному мовознавстві. Попри різні підходи до визначення та методики дослідження, науковці поділяють думку, що в мові заковані спосіб буття, світобачення та світовідчуття етносу. Структури та значення мовних одиниць співвідносяться з певною системою культурних настанов, які поділяють мовці. Якщо мовна кар-

тина світу являє собою етнічні уявлення про світ, представлені в категоріях мови, то засобами номінації, лексико-семантичними зокрема, здійснюється зображення людини, її довкілля та внутрішнього світу. Отже, питання вербалізації картин світу стимулюють увагу науковців до конкретних розрядів лексики, їх еволюції та поліфункційності. Одним з таких розрядів виявляються позначення простору [12; 13; 18; 20; 29; 30]. З одного боку, ці найменування віддзеркалюють особли-

вості концептуалізації простору представниками тієї чи тієї лінгвокультури. З іншого боку, одиниці з просторовими значеннями виявляються продуктивними основами морфологічної та семантичної деривації і відтворюють знання, враження та оцінку різних аспектів життя носіїв культури, залучаються до вербалізації інших, ніж простір, сегментів картини світу.

Важливий об'єкт мовознавчих досліджень становлять одиниці з просторовим значенням, які формуються в процесі географічної дисперсії мови, наприклад, поліетнічної системи англійської мови, яка представлена первинними (національними) та вторинними варіантами, а також міксованими формами комунікації, поширеними на всіх континентах. Як зазначають дослідники, «з усіх колоніальних різновидів англійської мови» [2] її формування у південноафриканському варіанті (ПАА) нині залишається не досить вивченим. Публікації останніх років присвячено проблемам контактів англійської мови (ПАА) з автохтонними мовами ПАР [3; 26]. Когнітивний та лінгвокультурологічний підходи застосовано до аналізу окремих лексичних розрядів, зокрема репрезентацій різних моделей руху [5], динамічних подій [6]. Проблеми репрезентації полікультурної картини світу у лексичних семантичних структурах англійської мови в ПАР (далі – ПАА) потребує глибшого вивчення.

Мета дослідження полягає в аналізі розвитку семантичних особливостей у лексичних одиниць з просторовою семантикою у ПАА, а також у визначенні ролі просторової лексики у репрезентації картини світу у ПАА. Головні завдання охоплюють вибірку та систематизацію лексичних одиниць з просторовою семантикою, аналіз чинників, напрямів розвитку їх значень, встановлення їх ролі у процесах концептуалізації та вербалізації засобами англійської мови картини світу мешканців ПАР.

Об'єкт дослідження становить просторова лексика ПАА, **предмет** – роль лексики з просторовим компонентом у процесах вербалізації життєвого досвіду представників полікультурної спільноти ПАР та формуванні англомовної картини світу.

Матеріал дослідження (100 лексичних одиниць) виокремлено зі словників ПАА [25; 28]. Лексичні одиниці проаналізовано за допомогою методу суцільної вибірки, описового методу, методу аналізу словникових дефініцій з метою інвентаризації та інтерпретації лексичних значень. Компонентний та концептуальний аналіз застосовано для визначення ролі просторової лексики ПАА у формуванні мультикультурної англомовної картини світу носіїв культури ПАР, а також встановлення асоціативних зв'язків між просторо-

ром (як концептуальним джерелом) та іншими сегментами мовної картини світу (як ціллію метафоричної репрезентації світу).

Виклад основного матеріалу. Лексика з просторовим значенням в англійській мові охоплює групу одиниць [23], у складі якої традиційно розрізняють такі розряди, як «загальні позначення простору», «вимір», «форма», «рух» тощо (див. [21; 22]). Розвиток ПАА сприяв урізноманітненню цього шару лексики (пор. [23]). Найвпливовішими чинниками виявилися необхідність вербалізації специфіки природи ПАР та соціального світу мовців; культурні контакти з носіями генетично споріднених (індоєвропейських) і неспоріднених (автохтонних та міграційних) мов; модифікація транспортованої картини світу, зокрема уявлень про протяжність чи вмістилище, в якому розташовані об'єкти й відбуваються події, а також про інші важливі сфери життєдіяльності людини.

Перший чинник, пов'язаний із заповненням лексико-семантичних лакун, вплинув на формування інновацій, які віддзеркалюють унікальність довкілля ПАР, оскільки мовою послуговуються індивіди, які завжди «перебувають у певному місці» [1, с. 12]. Наприклад:

– позначення реалій географічного простору, зокрема назви топографічних реалій (*laagte, leegte* (*застар.*) “a low-lying plain or valley; a shallow dip or depression”, *overberg* “any region beyond mountains; used particularly in the Western Cape, and in Kwa-Zulu-Natal”);

– позначення реалій соціального простору, наприклад, меж і кордонів (*frontline state* “any African country sharing a border with South Africa”), територіально-адміністративних одиниць (*homeland* (істор.) “any of ten quasi-autonomous regions – one for each of the officially recognized black peoples of South Africa – which, during the apartheid era, became or were intended to become self-governing (or ‘independent’) states, and which for a time were the only areas in which blacks born in South Africa were legally entitled to claim citizenship and permanent residence”);

– назви реалій культурного простору, зокрема, позначення країн, що належать певному народові, найменування рідного краю (*‘ons land* ‘Our country’; ‘South Africa’), назви регіонів, де відбувалися важливі історичні події (up North (істор.) “during or with reference to World War II: In the North African theatre of war, especially Egypt” (“1941 *Star* 1 Feb. *Our gallant boys who have been bearing the real heat and burden of the day up north will return to find many of the play-play soldiers and base wallahs wearing what should be a badge of honour*” [цит. за: 28]), позначення господарчих територій та інших різновидів створеного людиною простору (*upstall, upstal, opstal* “the ground

around any farm building, but particularly the farm house and its garden ground”).

Зазначені підгрупи просторової лексики виявилися важливими для подальшого розвитку англійської мови та культури ПАР, оскільки набули метафоричних значень внаслідок формування асоціативних зв'язків з іншими сегментами концептуальної картини світу. Окрім цього, вони мають особливе семіотичне навантаження. Семіотична функція таких позначень реалізується у тому, що вони не просто вербалізують уявлення мовців про простір, а кодуєть набутий досвід життя й інтегрують простір до системи культури, перетворюються на символи культури ПАР. Ці одиниці набувають конотативної насиченості, співвідносяться із системою культурних цінностей та антицінностей. Наприклад, топографічна назва *bosch, bos, bush* “forest, land covered with thick vegetation” символізує глибинку; життя в природних, примітивних умовах; відсутність цивілізації і культури тощо. Наведені нижче контексти демонструють історичний асоціативний зсув ‘відоб’єктна (ідентифікаційна) ознака’ > ‘відсуб’єктна (кваліфікаційна, оцінна) ознака’: ‘місцевість, покрита густою рослинністю’ (“1822 W.J. Burchell *Trav.* I. 119 *This division of the district, on the northern side of the mountains, is called Bosjesveld (Bushland, or the Bushy Country); ...that name was probably, at its first imposition, characteristic of the nature of the country.*” [цит. за: 28]) > ‘примітивна, неякісна освіта’ (“1988 R.S.A. *Policy Review* (Bureau of Information) Vol. 1 No. 1, 46 *Black educationalists’ fears that differentiated curricula could mean inferior apartheid or bush education.*” [цит. за: 28]).

Другий чинник урізноманітнення просторової лексики в ПАА – мовні контакти на території ПАР – стимулював надходження запозичень з таких етимологічних джерел, як:

– нідерландська мова (*The Berg / the berg* “the Drakensberg mountain range, especially those areas which are in KwaZulu-Natal”);

– африкаанс (*back-veldt* “rural areas, often considered unsophisticated or unprogressive because remote from towns and their influence”);

– автохтонні мови ПАР (*bundu* (шона) “ ‘the back of beyond’: any area remote from cities and civilization”, *Egoli* (зулу) “Johannesburg”);

– контактні мови, які утворилися на території ПАР (*lapa* (лінгва-франка *фанакало*) “there, over there”).

Запозичення комунікативно важливі для членів мультикультурної спільноти. Вони слугують маркерами соціальної приналежності й реалізують функцію етнічної консолідації або диференціації. Наприклад, такі контексти демонструють функційну варіативність прислівника *lapa* залежно від комунікативних умов. За результатами опи-

тування інформантів у разі монокультурного спілкування прислівник реалізує характеризуючу функцію і вказує на обставини дії чи події, тобто уживається як демонстратив (обставинний прислівник): “1970 N. Conway *Informant, Salisbury (Harare, Zimbabwe) Lapa side. Over there.*”; “1991 L. Parolis *Informant, Grahamstown You want Mike’s address lapa-side? In America?*” [цит. за: 28]. У ситуації мультикультурного спілкування реалізовано функцію етнічної диференціації: “1985 *Vula Oct. 16 Whites whinge that side, please. Blacks, lapa side*” [цит. за: 28].

Третій чинник варіативності просторової лексики в ПАА – модифікації транспортованої в ПАР картини світу, зокрема уявлень про протяжність чи вмістилище, в якому розташовані об’єкти й відбуваються події, а також про інші важливі сфери життєдіяльності людини. Розглянемо приклад. В англійській мові вираз *all over* здебільшого трапляється у значенні “in all parts of a place” й акцентує на уточненні конкретного місця. У фокус уваги комунікантів потрапляє просторова ознака ‘everywhere in one place’: “*there are laptops and screens all over the shop*”; “*Soon the news was all over town*” [цит. за: 7]. У ПАА актуальнішою виявилася ознака ‘in all places’: *all over* “everywhere”. Аналіз контекстів уживання виразу *all over* в ПАА дозволяє спостерігати зсув фокусу уваги з концептуальної ознаки ‘everywhere in one place’ на ознаку ‘things that exist in all places’: “1956 D. Jacobson *Dance in Sun 7 There were cars, we saw from the registration plates, from all over*”; “1987 L. Coutts in *E. Prov. Herald 22 Aug. 1 There were bodies all over. A lot of the people were still trapped inside the bus*” [цит. за: 28]. Наведені приклади доводять, що комуніканти концентрують увагу на великій кількості людей, предметів тощо, які перебувають у різних місцях. Отже, модифікація значення виразу *all over* в ПАА відбулася внаслідок концептуального зсуву ‘у великій кількості місць, повсюди’ (просторова ознака) > ‘велика кількість об’єктів у різних місцях’ (квантитативна ознака). Це підтверджується контекстною експлікацією концептуальної ознаки ‘everywhere, a total number of people, things and places’. Наприклад, вислів “*registration plates, from all over*” відтворює ідею про те, що ‘там була велика кількість авто з різних регіонів, про що свідчать номерні знаки, які закріплюються за машинами у всіх місцях’. Отже, в ПАА адвербіальний вираз *all over* “everywhere” уживається на позначення всієї території та різних місць, а не уточнення певного місця.

Переоцінка простору, в якому перебувають мовці, реконцептуалізація понять і модифікація картини світу зумовили складні процеси розвитку асоціативної мережі, прискорили морфологічну

та семантичну деривацію й формування метафоричних лексико-семантичних варіантів у структурі лексичного значення просторових позначень. Окремі поняття набули особливої важливості для мовців і зазнали інтенсивної номінації. Номінативна щільність спостерігається навколо таких понять, як 'глибинка' та 'відмежування', що пояснюється історичним минулим і політикою апартеїду в ПАР. За часів проведення політики расової дискримінації проти місцевого населення, поширеним було явище депортації чорношкірих у відведені для них «етнічні» райони. Засобами просторової лексики відображено важливі історичні події та їх наслідки. Адже «сам простір є історичним поняттям» [27], тому одиниці з просторовим значенням слугують для вербалізації не тільки історичних фактів, а і ставлення до цих подій та їх оцінку: *backveld, the Bush, bundu, dorp, gopse, gramadoelas* “the back of beyond; unsophisticated style of life”; *black spot (icmop.)* “a freehold area occupied by black people but surrounded by land designated for white occupation, and thus destined for expropriation”, *breakwater (icmop.)* “the former Breakwater Convict Station (Cape Town), established in 1860 for long-term prisoners with hard labour”, *gebied* “a district or area, particularly an area demarcated by apartheid legislation”, *prescribed area (icmop.)* “an area prescribed in the Government Gazette; in practice any area which is considered to be a white area, but where a large number of Africans live and work”, *scheduled area (icmop.)* “land reserved for the exclusive use of African people” тощо.

Знання мовців про локалізацію об'єктів, їх дімensionальні характеристики, спрямування дій та рухів транспонується у соціальну, культурну, духовну та інші сфери, а просторові концепти виявляються джерелом метафоризації. Абстрактні соціальні, політичні, культурні поняття усвідомлюються в термінах фізичного простору за рахунок метафоричного розширення когнітивних образ-схем *'in / всередині – out / зовні'* ('контейнер'), *'up / верх – down / низ'*, *'front / перед – back / зад'*, *'right / праворуч – left / ліворуч'* тощо, які узагальнюють наш досвід фізичного простору та розташованих у ньому об'єктів.

Розглянемо проєкцію просторової образ-схеми на різні сегменти картини світу. Схема 'контейнер' складається з трьох складників (внутрішній бік або вміст, межа та зовнішній бік) і маніфестована за допомогою прийменників та прислівників (*in, into, inside, binne(n)* “within the container”; *out, out of, outside* “from the inside of a container”, *beyond* “outside the stated limit”), префіксу (*extra* “outside”). У південноафриканській англомовній картині світу спостерігаємо такі метафоричні проєкції з когнітивної сфери джерела (простір) у сферу-ціль:

'ПРОСТОРОВЕ ВІДМЕЖУВАННЯ' > 'СОЦІАЛЬНЕ ВІДОКРЕМЛЕННЯ' –

'сергеація' (*to endorse (someone) out* “to order (a black person) to leave an urban area”); 'відступництво' (*sell-out* “a (black) person perceived to be co-operating with apartheid: a collaborator, a betrayer of his or her people”);

'звільнення' (*klaar out* “to be discharged from the army, having completed the compulsory term of national service”);

'безпритульність' (*on the outers* “in the open, without shelter”, *outie* “an inhabitant of the outers; down-and-out”);

'вихід за встановлені або загальноприйняті норми' (*out-verkramp* “to outdo (someone) in ultra-conservative views or behavior”);

'уникнення' (*extra yokeskey* “an unwanted or unneeded person, the fifth wheel on a wagon”);

'ПРОСТОРОВЕ ВІДМЕЖУВАННЯ' > 'ДУХОВНЕ ЗВІЛЬНЕННЯ' – 'екзорцизм' (*donner the bliksem out of* “to beat the hell out of”, *smelling-out* “the detection of evil”);

'РОЗТАШУВАННЯ ВСЕРЕДИНИ' > 'ЗАМКНУТИСТЬ' – *in laager, into laager* “in, or into, a defensive and fortified state”;

'РОЗТАШУВАННЯ ВСЕРЕДИНИ' > 'ЕМОЦІЙНЕ СПОВНЕННЯ' – *the hell in, the donder in, the moer in* “furiously angry, enraged”, *in a dwaal* “dazed, absent-minded, distracted”;

'РУХ ВСЕРЕДИНУ' > 'ЕМОЦІЙНЕ СТАВЛЕННЯ' – *come binne(n)* “an invitation to enter”.

Отже, складники 'зовнішній бік' та 'вміст' образа-схеми 'контейнер' залучаються до організації знань та уявлень мовців про соціальний, культурний та духовний світи носіїв англомовної картини ПАР. Варто відзначити, що метафоричну проєкцію просторової образ-схеми реалізовано не лише окремими складниками структур знань. Цілісна образ-схема слугує ментальним патерном концептуалізації досвіду мовців, який стосується цільового домену. Усі складники образа-схеми залучаються до встановлення зв'язків між концептуальним джерелом ('ФІЗИЧНИЙ ПРОСТІР') та ціллю ('СОЦІАЛЬНИЙ ПРОСТІР').

Соціальний простір в англомовній картині світу ПАР, структурований як 'контейнер' і представлений у термінах фізичного простору, виявляється розділеним між расовими, етнічними, політичними тощо групами, тобто між «своїми» та «чужими» чітко встановленими межами: *Frontier* “the **boundary zone between** the area under the control of **Xhosa-speaking peoples and** the area under **colonial rule**”, *the Border* “Frontier”. При цьому фокус уваги припадає на соціальне відмежування, оскільки номінація саме цих концептів виявляється щільною (див. приклади вище). Акцентуацію на ідеї конфронтації соціальних

груп маніфестовано за допомогою контекстного наближення вербалізаторів ‘зовнішнього боку контейнеру’ та одиниць на позначення конфліктів чи невідповідності нормам залежно від сфери життєдіяльності мовців:

– політика (“1982 *Sunday Times* 28 Feb. 28 *If Mr P W Botha...even tries to outverkramp his new opponents, the split will have been little more than a messy and meaningless tribal squabble*” [цит. за: 28]; “1934 *Cape Argus* 19 May (Swart) ‘*I am the extra yokeskei in the political life of South Africa*” [цит. за: 28];

– сфера традиційної культури (“1895 H. Rider Haggard *Nada* 60 *There will be a smelling out, but a smelling out of a new sort, for he and you shall be the witch-finders, and at that smelling out he will give to death all those whom he fears*” [цит. за: 28];

– побут (“1977 *Family Radio TV* 23 Jan. 18 *I was quickly introduced to the language of their world beyond the fringes of society ... they are outies, and their domain is the outers. I never learned whether this was an abbreviation for outside, out of luck, out of respectability or a combination of all these...*”) [цит. за: 28];

– расові відносини (“1973 M. Van Biljon in *Star* 30 June 6 *Endorsing all the Black women and children out of White areas...was a proposition that was carried almost unanimously*” [цит. за: 28]) тощо.

Примітно, що в термінах ‘вміст контейнера’ концептуалізовано ідеї соціальної інсулярності та непримиренності, що вербалізовані за допомогою контекстного наближення позначень інтенсивних (і здебільшого негативних) емоцій, зокрема обурення, гніву, приголомшення тощо, а також одиниць з інгерентною негативною оцінкою: “1988 *Sunday Times* 10 Apr. 18 *Government is still seen as something that is run for Afrikaners by Afrikaners... English speakers were invited into the laager...But, once inside, many resent having been treated like bywoners*” [цит. за: 28] (тут – одиниця *bywoner* має значення “a socially inferior, dispossessed, or dependent person (or thing); a parasite”); “1963 K. Mackenzie *Dragon to Kill* 51 *He had an expression of vague surprise and annoyance as he picked his way through the Africans. In a dwaal, as usual...*” [цит. за: 28]; “1989 *Style* Feb. 41 *God’s the hell in with the Boere nation, who pray like Pharisees but never stop bickering*” [цит. за: 28] (тут – одиниця *Pharisees* означає “an ancient group of very religious Jews who separated themselves from ordinary people; those who are not interested in others”, а *bickering* – “arguing about unimportant things”).

Висновки і перспективи подальших розробок. Взаємодія з носіями лінгвокультур різного ступеня спорідненості вплинула на формування просторової лексики англійської мови в ПАА. Ці процеси супроводжувалися трансформаціями

мовної картини світу. Внаслідок дії зазначених чинників утворилися локальні інновації, зокрема найменування топографічних об’єктів та різних аспектів соціального і культурного буття мовців. Проблеми номінації та заповнення лексико-семантичних лакун вирішувалися шляхом запозичення одиниць з контактних мов, а також модифікацій транспортованої лексики англійської мови. Ці та інші найменування зазнали розвитку семантичної структури за рахунок утворення метафоричних значень внаслідок необхідності вербалізації знань та уявлень про світ. Саме тому ці позначення мають конотативну насиченість, яка характеризується переходом ідентифікаційної ознаки до кваліфікаційної. Окремі одиниці з просторовою семантикою виявляють прагматичний потенціал, оскільки кодують не лише інформацію про простір, а беруть участь у процесах консолідації поліетнічного середовища мовців і слугують маркерами поліетнічної ідентичності. Зміни в мовній картині світу помітні в акцентуації на певних концептуальних ознаках. Такі випадки підтверджують зміну фокусу уваги внаслідок переоцінки простору, реконцептуалізації понять і, відповідно, інтенсивності їхньої номінації. Стимули цих процесів залишаються невиявленими і становлять перспективу подальших досліджень. Результати дослідження засвідчили, що уявлення про фізичний простір транспонується на соціальний простір мовців, який усвідомлюється як контейнер, в якому має місце соціальне відмежування та конфронтація, зокрема в політиці, традиційній культурі, побуті та інших сферах життєдіяльності англійської мови суспільства ПАА.

ЛІТЕРАТУРА

1. Andresen J., Carter Ph. *Languages In The World: How History, Culture, and Politics Shape Language*. Hoboken : John Wiley & Sons, 2015. 400 p.
2. Bekker I. The Formation of South African English. A re-evaluation of the role of Johannesburg in the history of South African English. *English Today*, 2013. Vol. 29. Is. 1. P. 3–9. URL: <https://doi.org/10.1017/S0266078412000454>.
3. Branford W., Cloughton J.S. *Mutual lexical Borrowings among some Languages of Southern Africa: Xhosa, Afrikaans, English*. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 215 p.
4. Bylunda E., Athanasopoulos P. Language and thought in a multilingual context: The case of isiXhosa. *Bilingualism: Language and Cognition*, 2014. Vol. 17. Is. 2. P. 431–441. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1366728913000503>.
5. Bylunda E., Athanasopoulos P. Motion event categorization in a nativized variety of South African English. *International Journal of*

- Bilingual Education and Bilingualism*, 2015. Vol. 18. No. 5. P. 588–601. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/13670050.2015.1027145>
6. Bylund E., Athanasopoulos P., Oostendorp M. Motion event cognition and grammatical aspect: Evidence from Afrikaans. *Linguistics*, 2013. URL: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/ling-2013-0033/html>
  7. Cambridge English Dictionary. Cambridge University Press, 2023. URL: <https://dictionary.cambridge.org>
  8. Desai A. and G. Vahed. 2010. Inside Indian indenture: A South African story, 1860–1914. Cape Town : HSRC Press.
  9. Dictionary Unit for South African English, 2022. URL: <https://www.dsae.co.za/more/legal-notice>.
  10. Dhupelia-Mesthrie U. From cane fields to freedom. Cape Town: Kwela Books. 2000.
  11. Filipovik L. Space and Time in languages, cultures and cognition. *Space and Time in Languages and Cultures: Language, Culture, and Cognition*. Amsterdam : John Benjamins Publishing, 2012. P. 1–10.
  12. Gozli D., Lockwood P., Chasteen A., Pratt J. Spatial metaphors in thinking about other people. *Visual Cognition*, 2018. URL: <https://doi.org/10.1080/13506285.2018.1445153>
  13. Jódar-Sánchez J. The Spatial Language of Time. Metaphor, Metonymy and Frames of Reference. *Metaphor and the Social World*, 2015. Vol. 5. No. 1. P. 155–163.
  14. Mesthrie R. A dictionary of South African Indian English. Claremont: UCT Press. 2010.
  15. McArthur T. Oxford Guide to World English. Published in United States by Oxford University Press Inc., New York, 2003. 501 p.
  16. Kövecses Z. Conceptual metaphor theory – Some criticisms and alternate proposals. *Annual Review of Cognitive Linguistics*. 2008. 6(1):168–184. URL: <https://doi.org/10.1075/arcl.6.08kov>.
  17. Kövecses Z. Language, Mind, and Culture: A Practical Introduction. Oxford : Oxford University Press, 2006. 416 p.
  18. Kozlova T. Cultural variation of orientational metaphors in pluricentric English. *Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика*, 2020. Київ : Ліпа-К. С. 126–132.
  19. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live by*. New York : University of Chicago Press. 2008. 256 p.
  20. Li Heng, Cao Yu. Time will tell: Temporal landmarks influence metaphorical associations between space and time. *Cognitive Linguistics*, 2018. URL: [10.1515/cog-2017-0043](https://doi.org/10.1515/cog-2017-0043)
  21. Roberts J. A Thesaurus of Old English: Introduction and thesaurus. Amsterdam : Rodopi, 2000.
  22. Roget P. Thesaurus of English Words and Phrases. 2014. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9781107448735.003>
  23. Schneider E. English in North America. *The Handbook of World Englishes*. Hoboken : Wiley Blackwell, 2009. P. 58–74.
  24. Schneider E. Post-colonial Englishes. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511618901>
  25. Silva P. South African English, 2012. URL: <https://public.oed.com/blog/south-african-english/>
  26. Simango S. English Prepositions in isiXhosa Spaces: Evidence from Code-Switching. *English in Multilingual South Africa. The Linguistics of Contact and Change*, 2019. P. 310–328. URL: <https://doi.org/10.1017/9781108340892.015>
  27. Stock P. Introduction: history and the uses of space. *The Uses of Space in Early Modern History. Palgrave studies in cultural and intellectual history*, 2015. URL: <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/60218>
  28. The Online Dictionary of South African English, 2022. URL: <https://southafrica-info.com/arts-culture/dictionary-south-african-english/>
  29. Thiering M. Figure-Ground Reversals in Language. *Gestalt Theory*, 2014. Vol. 18. No. 3/4. P. 245–276.
  30. Waliński J. Complementarity of Space and Time in Distance Representations. Poland : Łódź University Press, 2014. 295 p.

REFERENCES

1. Andresen, J., Carter, Ph. (2015) Languages In The World: How History, Culture, and Politics Shape Language. Hoboken: John Wiley & Sons. 400 p.
2. Bekker, I. (2013) The Formation of South African English. A re-evaluation of the role of Johannesburg in the history of South African English. *English Today*. Vol. 29, Is. 1, P. 3–9. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0266078412000454>.
3. Branford, W., Claughton, J. (2002) Mutual lexical Borrowings among some Languages of Southern Africa: Xhosa, Afrikaans, English. Cambridge: Cambridge University Press. 215 p.
4. Bylund, E., Athanasopoulos, P. (2014) Language and thought in a multilingual context: The case of isiXhosa. *Bilingualism: Language and Cognition*. Vol. 17, Is. 2. P. 431–441. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1366728913000503>
5. Bylund, E., Athanasopoulos, P. (2015) Motion event categorization in a nativized variety of South African English. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. Vol. 18. No. 5. P. 588–601. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.1080/13670050.2015.1027145>

6. Bylund, E., Athanasopoulos, P., Oostendorp, M. (2013) Motion event cognition and grammatical aspect: Evidence from Afrikaans. *Linguistics*.
7. DOI: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/ling-2013-0033/html>
8. Cambridge English Dictionary. Cambridge University Press, 2023. Retrieved from: <https://dictionary.cambridge.org>
9. Desai, A., Vahed, G. (2010) Inside Indian indenture: A South African story, 1860–1914. Cape Town: HSRC Press.
10. Dictionary Unit for South African English (2022). Retrieved from: <https://www.dsae.co.za/more/legal-notice>
11. Dhupelia-Mesthrie, U. (2000). From cane fields to freedom. Cape Town: Kwela Books.
12. Filipovik, L. (2012) Space and Time in languages, cultures and cognition. *Space and Time in Languages and Cultures: Language, Culture, and Cognition*. Amsterdam: John Benjamins Publishing. P. 1–10.
13. Gozli, D., Lockwood, P., Chasteen, A., Pratt, J. Spatial metaphors in thinking about other people. *Visual Cognition*, 2018. Retrieved from: <https://doi.org/10.1080/13506285.2018.1445153>
14. Jódar-Sánchez, J. (2015) The Spatial Language of Time. Metaphor, Metonymy and Frames of Reference. *Metaphor and the Social World*. Vol. 5. No. 1. P. 155–163.
15. Mesthrie, R. (2010). A dictionary of South African Indian English. Claremont: UCT Press.
16. McArthur, T. (2003) Oxford Guide to World English. Published in United States by Oxford University Press Inc., New York, 2003. 501 p.
17. Kövecses, Z. (2008). Conceptual metaphor theory – Some criticisms and alternate proposals. *Annual Review of Cognitive Linguistics* 6(1):168–184. Retrieved from: <https://doi.org/10.1075/arcl.6.08kov>
18. Kövecses, Z. (2006) Language, Mind, and Culture: A Practical Introduction. Oxford : Oxford University Press. 416 p.
19. Kozlova, T. (2020) Cultural variation of orientational metaphors in pluricentric English. *Mova i mizhkulturna komunikatsiya: teoriya i praktika*. Kyiv: Lira-K. P. 126–132.
20. Lakoff G., Johnson M. (2008). *Metaphors We Live by*. New York: University of Chicago Press. 256 p.
21. Li Heng, Cao Yu. (2018) Time will tell: Temporal landmarks influence metaphorical associations between space and time. *Cognitive Linguistics*. Retrieved from: [10.1515/cog-2017-0043](https://doi.org/10.1515/cog-2017-0043)
22. Roberts J. (2000) A Thesaurus of Old English: Introduction and thesaurus. Amsterdam: Rodopi.
23. Roget, P. (2014) Thesaurus of English Words and Phrases. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9781107448735.003>
24. Schneider, E. (2009) English in North America. *The Handbook of World Englishes*. Hoboken: Wiley Blackwell. P. 58–74.
25. Schneider, E. (2007) Post-colonial Englishes. Cambridge: Cambridge University Press. URL: DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511618901>.
26. Silva, P. (2012) South African English, 2012. Retrieved from: <https://public.oed.com/blog/south-african-english/>
27. Simango, S. (2019) English Prepositions in isiXhosa Spaces: Evidence from Code-Switching. *English in Multilingual South Africa. The Linguistics of Contact and Change*. P. 310–328. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781108340892.015>
28. Stock, P. (2015) Introduction: history and the uses of space. *The Uses of Space in Early Modern History. Palgrave studies in cultural and intellectual history*. Retrieved from: <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/60218>
29. The Online Dictionary of South African English (2022). Retrieved from: <https://southafrica-info.com/arts-culture/dictionary-south-african-english/>
30. Thiering, M. (2014) Figure-Ground Reversals in Language. *Gestalt Theory*. Vol. 18. No. 3/4. P. 245–276.
31. Waliński, J. (2014) Complementarity of Space and Time in Distance Representations. Poland: Łódź University Press. 295 p.